ONOMASTICA DIN COMUNA ŞARU DORNEI, JUDEŢUL SUCEAVA (I)

ORTANSA ŞLINCU

Onomastik der Gemeinde Şaru Dornei, Bezirk Suczawa (I)

(*Zusammenfassung*)[*]

Die Studie *Onomastik der Gemeinde Şaru Dornei, Bezirk Suczawa* (I) präsentiert ein Kapitel aus der methodisch-wissenschaftlichen Arbeit *Die Lokalonomastik (im Neagra Şarului-Tal) – Erziehungsmittel in rumänischer Sprache und Literatur in der Mittelschule*, die die Verfasserin 1985 unter der Leitung des Lektors Dr. Ioan Lobiuc für ihre Lehramtprüfung vorbereitet hat. Es werden historische, ethnographische, demographische und geographische Informationen über die erforschte Region behandelt. Die Daten werden dann im historischen Kontext, mit Bezug auf Dokumente der mittelalterlichen und modernen Lokalgeschichte präsentiert.

Die vorliegende Studie gehört zu einer institutionellen Forschungsrichtung, die die Zeitschrift „Analele Bucovinei" seit mehreren Jahren hauptsächlich aus der Perspektive der Kenntnis und Verwertung unseser Kulturerbe fördert: Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (I), I. Jg, Nr. 2, Juli–Dezember 1994, S. 385–422; Vasile Hasna, *Observaţii lingvistice asupra toponimiei comunei Straja*, I. Jg., Nr. 2, Juli–Dezember 1994, S. 423–450; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (II), II. Jg., Nr. 1 (3), Januar–Juni 1995, S. 123–139; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (III), II. Jg., Nr. 2 (4), Juli–Dezember 1995, S. 383–399; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (IV), III. Jg., Nr. 1 (5), Januar–Juni 1996, S. 131–146; Nicolai Grămadă, *Studii de toponimie minoră* (V), III. Jg., Nr. 2 (6), Juli–Dezember 1996, S. 401–430; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia comunei Suceviţa*, VIII. Jg., Nr. 1 (16), Januar–Juni 2001, S. 105–150; Catinca Agache, *Toponime din comuna Mitocul Dragomirnei*, X. Jg., Nr. 1 (20), Januar–Juni 2003, p. 195–213; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia satelor Calafindeşti, Şerbăuţi şi Călineşti*, XVI. Jg., Nr. 1 (32), Januar–Juni 2009, S. 127–138; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia satului Grăniceşti*, XVI. Jg., Nr. 2 (33), Juli-Dezember 2009, S. 467–478; Ion Popescu-Sireteanu, *Toponimia comunei Dorneşti, judeţul Suceava*, XVII. Jg., Nr. 2 (35), Juli–Dezember 2010, S. 519–527; Carmen-Rodica Chelba, *Toponimia comunei Vicovu de Jos* (I), XVIII. Jg., Nr. 2 (37), Juli–Dezember 2011, S. 471–492 und im XIX. Jg., Nr. 1 (38), Januar–Juni 2012, S. 145–159.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Onomastik, Toponymie, Lokalforschung, historischer Kontext, wisschenschftlicher Beitrag, Forschungsrichtung, Kenntnis und Verwertung der Bukoowiner Kulturerbe.

Date istorice, etnografice, demografice, geografice asupra zonei anchetate

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXII**, *1* (44), p. 223–245, Bucureşti, 2015

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Comuna Şaru Dornei este aşezată în partea de sud-vest a judeţului Suceava şi se află la o distanţă de 10 km de oraşul Vatra Dornei, o frumoasă staţiune balneară a Bucovinei. Comuna este străbătută de şoseaua Vatra Dornei – Călimani, care parcurge distanţa de 35 km, din care 28 km sunt pe teritoriul comunei noastre. Localitatea investigată se învecinează la nord şi la est cu comuna Dorna Arin, la vest cu comuna Dorna Candreni, iar la sud cu comuna Panaci. Împreună cu alte comune învecinate, ca Panaci, Dorna Arini, Dorna Candreni, Iacobeni, Crucea etc., ea formează Depresiunea Dornelor sau Ţara Dornelor, străjuită din toate părţile de munţi falnici, acoperiţi cu păduri de brad. Aceşti munţi sunt: Călimani, Rarău, Pietrosul Bistriţei şi Giumalău.

Comuna Şaru Dornei este aşezată pe valea râului Neagra, o apă zglobie, sveltă, limpede, ce izvorăşte din Munţii Călimani şi care se varsă în Bistriţa, la Gura Negrei, după ce adună un număr important de afluenţi. Ea este alcătuită din satele: Neagra Şarului, Gura Haitei, Şaru Dornei, Sărişoru Mare, Şaru Bucovinei, Plaiu Şarului şi Sărişoru Negrei, întinzându-se pe o suprafaţă de 80,6 km^2. Are o populaţie de 4 272 de locuitori, în majoritate ţărani cu gospodărie individuală.

După vechea împărţire administrativă de până în anul 1956, satul Şaru Dornei, împreună cu satele Panaci şi Coverca, alcătuiau o singură comună, numită comuna Şaru Dornei, cu sediul la Şaru Dornei, iar apoi la Panaci. Satele Neagra Şarului, Gura Haitei şi Sărişoru Negrei formau comuna Neagra Şarului. După ultima împărţire administrativă, Şaru Dornei s-a unit cu Neagra Şarului, formând comuna Şaru Dornei, cu centrul în satul Neagra Şarului.

Locuitorii acestor meleaguri sunt oameni harnici, destoinici şi ospitalieri, calităţi ce îi caracterizează în general pe oamenii din partea de nord a Moldovei. Cele mai vechi ocupaţii ale locuitorilor, păstrate în parte şi astăzi, sunt păstoritul şi prelucrarea lemnului. De altfel, satele de aici au luat naştere prin defrişarea terenurilor împădurite, prin „lăzuirea” lor. Unii cresc oi şi vite numai în gospodăria proprie, alţii organizează vara stâne la munte, iar o bună parte îmbină aceste ocupaţii cu munca la pădure sau în minele Dealu Rusului şi Călimani.

Fiind o zonă de munte, comuna este aşezată într-o mică depresiune, ca „o covată”, străjuită de Munţii Călimani (cu masivul Pietrosul, Culmea Şărbii, Dealu Negru şi Creasta Şarului), având suprafeţe întinse de păşuni şi fâneţe şi puţin teren arabil, pe care se cultivă doar cartofi, deci terenurile înlesnesc mai ales creşterea vitelor şi a oilor. Pădurile de brad şi molid, care coboară din creştetul munţilor şi până aproape de curţile gospodăriilor, au fost întotdeauna principala bogăţie a locuitorilor de aici, de pe urma căreia locuitorii procurau alimentele necesare, mai ales grâul şi

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

porumbul, care nu se pot cultiva în zonă. Viaţa din această parte a ţării nu era uşoară. Pentru a ne face o părere, putem cita cuvintele lui Sadoveanu, care descrie, în romanul *Baltagul*, viaţa şi îndeletnicirile muntenilor dintr-o zonă apropiată de zona noastră: „Munteanului i-i dat să-şi câştige pâinea cea de toate zilele cu toporul ori cu caţa. Cei cu toporul dau jos brazii din pădure şi-i duc la apa Bistriţei; după aceea îi fac plute, pe care le mână până la Galaţi, la marginea lumii. Cei mai vrednici întemeiază stâni la munte. Acolo stau cu Dumnezeu şi cu singurătăţile, până ce se împuţinează ziua”[1]. Într-adevăr, am văzut deseori, în copilărie, plutele alunecând pe undele Negrei iute ca săgeata. Mânuirea lor cerea plutaşilor agerime, putere în braţele vânjoase şi o cunoaştere amănunţită a tainelor apei. Astăzi, buştenii sunt aduşi la vale încărcaţi în remorci, care par adevăraţi coloşi în mişcare pe şoseaua asfaltată. Aprovizionarea nu era uşoară, având în vedere drumurile de altădată, când locuitorii trebuiau să străbată distanţe lungi, pe plaiuri de munte, cu lungi caravane de cai cu samare, pentru a aduce cele necesare traiului.

Cu toate asperităţile vieţii de aici, locuitorii de pe aceste meleaguri au păstrat şi au dezvoltat frumosul port naţional, vechile tradiţii, dragostea faţă de pământul strămoşesc şi, mai ales, omenia. Costumul bărbătesc, mai simplu şi mai sobru, cu puţine motive naţionale, doar la gât, la umeri şi la marginea de jos a mânecilor cămăşii, nu putea niciodată concura cu cel femeiesc, care etala o bogăţie de culori şi modele de o rară frumuseţe, ce dovedeau un simţ artistic înnăscut. Astăzi, datorită pătrunderii civilizaţiei şi la sate, costumele naţionale se mai păstrează doar în lăzile de zestre ale bunicilor şi sunt scoase la iveală doar cu prilejul sărbătorilor câmpeneşti.

Satele mai mari ale comunei sunt Neagra Şarului şi Şaru Dornei. Satul Neagra Şarului este situat pe partea stângă a văii Neagra, la distanţa de 17 km de oraşul Vatra Dornei, la poalele Munţilor Călimani. Are o populaţie de 1 614 locuitori şi este un sat tipic de munte, cu case împrăştiate pe coastele dealurilor. Are o biserică proprie, o şcoală generală de 10 ani şi trei şcoli generale cu clasele I–IV.

Şaru Dornei este aşezat tot pe partea stângă a Văii Neagra, la sud de satul Neagra Şarului, la distanţa de 10 km faţă de oraşul Vatra Dornei. Are o populaţie de 555 de locuitori. Biserica actuală a fost construită în anul 1880. Despre cea de dinaintea ei nu s-au păstrat date, deşi se cunosc urmele temeliei în curtea bisericii de azi. Şcoala s-a înfiinţat în anul 1863, la 1 noiembrie, cu un număr de 30 de elevi, existând în acest sens un document semnat de profesorul C. Drăghici, primarul I. Boca şi notarul G. Soldănescu[2]. În prezent, există aici o şcoală de 8 ani şi trei şcoli generale de 4 ani.

---

[1] Mihail Sadoveanu, *Baltagul*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1963, p. 165.

[2] Document păstrat în arhiva Şcolii Generale din Şaru Dornei.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Denumirea satului Şaru Dornei am aflat-o de la informatori. Astfel, bătrânii satului spun că denumirea ar veni de la culoarea unui pământ roşiatic, care se găseşte în zonă. Acest lucru este susţinut şi de academicianul Iorgu Iordan: „Şarul – Şaru Dornei, Neagra Şarului, Sărişorul, Sărişorul Mare şi Sărişorul Mic – v. slav, bulg. *šarŭ*, «culoare» (cf. şi slav. *šar*, «pătat», sârb. *šaren*, «pestriţ», citate de Milk.; s. v. *šaru*, pentru înţelegerea unor toponimice slave, croat. *sarovnitga*, sârb. *šarenic* etc.)". În sprijinul acestei explicaţii vin şi informaţiile din *Marele dicţionar geografic al României* (Bucureşti, 1898–1902), despre satul Şarul (V. D.): „S-a luat numele de la terenul roşietic, numit şar, ce conţine mult arsenic"[3]. Părerile sunt împărţite şi nu există o unitate de vederi în această privinţă.

Referindu-ne la istoricul comunei, trebuie să arătăm că n-am găsit o atestare documentară mai veche a satului Şaru Dornei:. „Comunele Dorna, Şaru Dornei şi Păltinişul au făcut parte, din vechime, din malul Câmpulungului Moldovenesc"[4]. Ţinutul sau Ocolul Câmpulungului Moldovenesc era un ţinut de margine al Moldovei, iar prelungirea lui cu comuna Dorna constituie viitoarea comună cu denumirea Şaru Dornei. Aceste ţinuturi, cu munţi semeţi şi văi răcoroase, pe unde treceau drumurile spre Maramureş, Rodna şi Bistriţa, erau locuite de oameni liberi, stăpâni pe aceste locuri, iar domnitorii Moldovei le-au respectat libertatea o vreme, tocmai pentru paza acestor drumuri şi a frontierei.

Un indiciu despre vechimea aşezărilor din această zonă îl găsim în documentele care vorbesc despre hotarele Ocolului Câmpulung şi în care figurează toponime ca: Vârful Şarului, Şarul, Dorna, Dorna Candreni etc. Astfel, găsim o primă denumire de acest fel în *Hotarnica Braniştei din 1630*, eliberată de domnul Moldovei, Moise Movilă şi „scoasă dintr-un ispisoc al lui Ştefan Voievod. Următorii munţi, văi şi izvoare şi aceste branişti aparţineau Ocolului Câmpulungului: Prislopul Toderescului, Izvorul Chirilului, Gura Izvorului Rău, Vărvul Şarului, Ialoviţa, Dealul Pinului, Pârâul Neagra, Gura Căţeluşei, Cotrăgaşul, Plaiul Colbului, Opcina Rea"[5].

Nu putem şti cât de dese erau locuinţele oamenilor în aceste părţi, dar, din datele recensămintelor demografice din acea vreme (1773–1775), „rezultă că spaţiul geografic al Depresiunii Şaru Dornei era populat, aici existând o aşezare de sine stătătoare, cu biserică proprie, mult mai veche decât perioada luată în cercetare. În anul

[3] Apud Iorgu Iordan, *Nume de locuri româneşti în Republica Populară Română*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1952, p. 103–104.

[4] Teodor Balan, *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1960, p. 14.

[5] *Ibidem*, p. 13.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

1774, în Depresiunea Şaru Dornei se găseau cel puţin 102 forme antroponimice, reprezentând peste 120 de familii, din care 39 în zona Sărişorului de astăzi”[6].

Teodor Balan arăta că satele care făceau parte din Ocolul Câmpulungului, la 1775, erau în număr de 13, printre ele figurând şi Şaru Dornei. Desigur, Ocolul Câmpulungului Moldovenesc, care s-a numit şi Ocolul Muntelui, datează dinainte de descălecare. Bogdan-Vodă (1359–1365) recunoaşte satele şi munţii care aparţin acestui ocol. De altfel, pentru a asigura paza graniţei şi a drumurilor care legau Moldova cu oraşul Bistriţa, domnitorii Moldovei le-au respectat libertatea şi stăpânirea moşiilor, acordându-le diferite privilegii şi scutiri de dări: „Până la Pacea de la Kuciuk Kainargi (1774), satele Dorna, Şarul şi Păltinişul au făcut parte din vechiul Ocol al Câmpulungului, din nordul Moldovei, care fusese alcătuit din sate libere, asemenea Vrancei, iar locuitorii lor se bucurau de anumite privilegii fiscale, în schimbul obligaţiei de a păzi hotarul ţării. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, ţăranii din cele trei sate au dus o luptă îndârjită împotriva stăpânirii boiereşti. Noua graniţă cu Austria, «cordonul», lăsa în partea Moldovei satele Dorna, Şarul şi Păltinişul, ale căror locuitori şi-au urmat viaţa de ţărani liberi până la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Îndată după 1800, domnitorii fanarioţi, în înţelegere cu marea boierime, au procedat la acapararea pământurilor «domneşti», pe motivul că acestea încă nu fuseseră dăruite nimănui şi că ţăranii care le locuiau nu aveau documente de stăpânire, cum aveau boierii şi alţi ţărani răzeşi pentru moşiile lor”[7]. Deci satele Dorna, Păltinişul, Panaci şi o parte din Şaru Dornei rămân dincoace de Cordun, în Moldova.

Cealaltă parte a satului Şaru Dornei a trecut sub stăpânirea austriacă, graniţa fiind delimitată astfel: „S-a tras o linie dreaptă până la Pietrile Roşii, de aici hotarul a mers la Poiana Vânătorului, la Sărişorul, Dealu Negru, până la gura pârâului Neagra”[8]. Deci, satul Şarul Bucovinei de azi este partea satului Şaru Dornei, care a aparţinut Bucovinei şi de aici i se trage şi denumirea actuală. O parte din graniţa de atunci era graniţă naturală, adică pârâul Sărişorul Mic de azi.

Cât timp au făcut parte din Ocolul Câmpulungului Moldovenesc, aceste sate erau constituite în obşti. Pământurile erau proprietate colectivă, deci în devălmăşie. Oamenii se ocupau cu păstoritul, cu lăzuitul pădurilor, ca să-şi facă fânaţ, păşune sau ogoare. Casele erau puţine şi împrăştiate. Dacă prin împărţire se reducea suprafaţa de pământ folosit pe o familie, urmaşii se deplasau mai departe, ocupau o poiană sau un

[6] Petru Ţăranu, *Noi date şi precizări antroponimice cu privire specială la Depresiunea Şaru Dornei*, p. 10. Material prezentat în cadrul sesiunii anuale de comunicări ştiinţifice „Suceava – permanenţe istorice”, Suceava, 1982.

[7] C. Istrate, *Lupta ţăranilor dorneni împotriva stăpânirii boiereşti*, în „Anuarul Institutului de Arheologie «A. D. Xenopol»”, Iaşi, anul IX, 1972, p. 191–192.

[8] Teodor Balan, *op. cit.*, p. 135.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

mic loc gol, defrişau şi curăţau pădurea. Mărturie a acestui fapt poate fi şi toponimul Runc[9], existent în comună şi care provine dintr-un apelativ ce înseamnă „teren defrişat".

În acele vremuri, existau puternice legături ale populaţiei ardeleneşti cu Moldova. Din cauza asprimii stăpânirii habsburgice, mii şi mii de ţărani din Transilvania şi-au părăsit vatra strămoşească şi au emigrat dincoace de graniţă: „Una din cauzele migrării populaţiei o constituie străvechea transhumanţă, de la munte la şes, a păstorilor români, mai ales a celor transilvăneni, cunoscuţi sub numele generic de ungureni sau mocani, alături de altele ca: bârsani şi moroieni – pentru oierii din jurul Braşovului, ţuţuieni – pentru cei din satele dinspre munte şi mărgineni – pentru cei din zona Sibiului"[10].

Astfel, „cei 51 de dezertori năsăudeni amintiţi la 1764 s-au răspândit în satele: Poiana Pustie, Şaru Dornei, Haieşti, Preoteşti, Unişeru, Roşiori, Ochiuţ, Hanu, Gura Văii, Mănăstirea Râşca, Glod, Hudeşti, Bogdăneşti, Adâncata etc."[11]. Deci, există posibilitatea ca o parte dintre locuitorii actuali ai comunei Şaru Dornei să fie urmaşii unor strămoşi veniţi din Ardeal sau din Bucovina. În afară de argumente istorice, putem invoca şi argumente lingvistice. Astfel, întâlnim şi azi locuitori cu numele de Ungureanu, nume dat în trecut, în mod curent, românilor veniţi din Transilvania, care aparţinea Ungariei[12], precum şi numele Corduneanu (locuitor din sau de la Cordun).

O altă filă în viaţa locuitorilor de aici se deschide odată cu domniile fanariote, când s-a ivit obiceiul de a se considera locuri domneşti moşiile care nu aveau hrisoave de danii, cu scopul ca aceste moşii să poată fi dăruite de domn rudelor sale sau boierilor credincioşi domniei, „fără a se mai ţinea seamă de faptul că aceste locuri fuseseră lăzuite din codri şi stăpânite de săteni încă mai înainte de vremea descălecatului Moldovei"[13]. Astfel, Constantin Ipsilanti Voievod, după ce trimite, în anul 1797, pe boierii Ioan Racoviţă spătar şi Constantin Carage comis să cerceteze în satele Dorna, Şaru Dornei şi Păltinişul „cu ce chip stăpânesc locuitorii această moşie şi cu toate că s-a dovedit că este dreaptă moşie gospodărească, stăpânindu-se de locuitori

[9] Cf. Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 23. Vezi aici art. *runc*, unde se dau sinonimele româneşti pentru noţiunea de „teren defrişat".

[10] F. Modoran, *Toponime care reflectă mişcări de populaţie românească pe teritoriul ţării noastre*, în „Cercetări de lingvistică", Bucureşti, anul XXXI, nr. 1, 1982, p. 86.

[11] Ştefan Meteş, *Emigrări româneşti din Transilvania în secolele XIII–XX*, Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1977, p. 231.

[12] Alexandru Graur, *Nume de persoane*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965, p. 93.

[13] Gh. T. Kirileanu, *Hotarnica răzăşilor dorneni*, *1800–1801*, Piatra Neamţ, Tipografia „Asachi", 1941, p. 4.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

fără nicio putere, neavând scrisori sau hrisoave domneşti de proprietate, el dăruieşte prea iubit fiului său Alexandru această moşie cu tot hotarul”[14], în anul 1800. Acelaşi lucru afirmă şi istoricul Nicolae Iorga: „Condică de toate scrisurile moşiilor Dorna, Şarul şi Păltinişu de la Ţin[u]tu Sucevii, c-au dat daniia prè-înălţat Domnul nostru, Măria sa Con[s]t[an]d[in] Alexandru Ipsilant Voevda, prè-iubit fiului înălţimii Sale Alexandru Voevoda pre luminat hrisov Înălţimii Sale, şi apoi s-au hotărăt de boeri hotarnic”[15].

În momentul când este nevoit să se refugieze în Rusia, Constantin Ipsilanti lasă moşiile dornene pe seama logofătului Constantin Balş şi a boierului Sandulachi Sturza, potrivit actului din anul 1809. Ţăranii se revoltă în primăvara anului 1810, refuzând boierescul şi dijma, fiind sprijiniţi de preoţii lor. Constantin Balş s-a plâns Divanului şi a trimis chiar şi o armată împotriva ţăranilor, dar aceştia nu s-au speriat şi au înaintat şi ei Divanului o „jalubă”, în care au susţinut că sunt „răzeşi”, scutiţi de boieresc şi de dări şi că nu-l recunosc pe Constantin Balş de stăpân. Ei au cerut restituirea moşiei care le-a fost răpită pe nedrept şi din cauza acestei atitudini mulţi au fost arestaţi şi întemniţaţi. În anul 1813, aceştia au înaintat o nouă plângere domnitorului Scarlat Calimachi, care, cercetând cazul, a găsit „că moşia a fost cumpărată pe dreptate”[16], însă locuitorii satelor, stăpânind de atâta vreme moşia rămasă din vremea strămoşilor, aveau dreptul s-o cumpere. Astfel, s-a hotărât că ei vor putea cumpăra moşia în curs de şase luni, plătind lui Constantin Balş 12 000 de galbeni olandezi, în trei rate. Tratativele cumpărării moşiei au tărăgănat până în anul 1837, când s-a plătit toată suma, iar domnul ţării, Mihai Sturza, cu hrisovul din 23 decembrie 1837, întăreşte cumpărarea moşiei şi trecerea ei în proprietatea ţăranilor.

După anexarea Bucovinei, ţăranii din satele rămase sub stăpânirea austriacă au avut mult de suferit, iar cei care nu se puteau împăca cu viaţa grea de acolo, au fugit, trecând graniţa, în satele de dincoace de „cordonul” ce delimita Bucovina de Moldova. Autorităţile au cercetat de mai multe ori cauzele fugii ţăranilor, dar „s-a ocolit constant să se stabilească adevăratul motiv al emigrării: imposibilitatea traiului în urma măsurilor şicanatoare” luate de către autorităţile statului[17] şi numai ţăranii erau socotiţi vinovaţi. Cei care reuşeau să treacă graniţa, nu fără primejdii, stabilindu-se în ţinuturile acestea împădurite, se simţeau în largul lor, erau liberi, începeau să despădurească locurile, să-şi construiască un adăpost, să crească animale şi să-şi facă o viaţă liniştită

[14] *Ibidem*, p. 4.

[15] Nicolae Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, vol. VI, partea a II-a, Bucureşti, 1904, p. 6.

[16] Teodor Balan, *op. cit.*, p. 133.

[17] *Ibidem*.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

şi lipsită de surprize. Astfel, în anul 1841, au emigrat din Dorna locuitorii Nistor Simionescu, Ion Niculiţă, Dănilă Muste, Nicolai Nacu, Mihail Borgovanu şi Gavril Dranea, aşezându-se în Şaru Dornei, în partea moldovenească. Aceşti ţărani liberi, răzeşi, oameni dârji şi viteji, dar înăspriţi de greutăţile şi primejdiile întâmpinate pentru câştigarea existenţei, au luptat pentru a-şi menţine starea de oameni liberi, au luptat împotriva asupririi şi pentru a-şi apăra pământurile.

Ţăranii din comuna Şaru Dornei n-au fost niciodată iobagi. În timpul proceselor pentru apărarea şi răscumpărarea răzeşilor, ei au stat cu fruntea sus în faţa autorităţilor, fiind ţărani liberi şi opunând o dârză rezistenţă celor ce voiau să-i deposedeze de pământuri. Unii dintre ţăranii care au luptat cu dârzenie erau strămoşi ai celor de astăzi: Ilie Niculiţă, Petre Ursul, Toader Buzilă, Vasile Neculiţă.

Prin urmare, din vechimea aşezărilor, caracterul lor etnodemografic românesc, condiţiile de viaţă şi ocupaţiile populaţiei, apar chiar particularităţile geografice ale ţinutului (teren muntos, împădurit, cu o reţea hidrografică bogată) şi explică de ce microtoponimia investigată de noi este destul de bogată, de diversificată şi de specializată, ca o condiţie a orientării în spaţiu a populaţiei locale şi a luării în stăpânire de către ea a mediului ambiant.

Nume de persoane de pe Valea Negrei Şarului (clase funcţionale, nume de familie, prenume de botez, porecle şi supranume, treceri de la o clasă la alta)

Una dintre ramurile oarecum colaterale ale lingvisticii, destul de veche, este studiul numelor proprii de locuri, adică al toponimiei şi al numelor de persoane, acestea din urmă numite şi antroponime. Este o ramură deosebită, deoarece şi materia studiată este deosebită, pentru că numele se deosebeşte de materia principală de studiu a lingvisticii, care este formată din cuvinte şi fraze.

Nu se ştie exact când au apărut numele, dar, când oamenii au început să trăiască în colectivitate, au simţit, desigur, nevoia de a vorbi unul cu altul. Atâta timp cât cei ce vorbeau erau prezenţi, nu era nevoie să fie desemnaţi într-un anumit fel, dar când cei despre care se vorbea erau absenţi, ei trebuiau diferenţiaţi într-un fel de ceilalţi, „prin urmare s-a ivit imediat nevoia ca fiecare persoană să aibă un nume”[18].

Nu există niciun fel de mărturii despre tipurile de nume ale oamenilor primitivi, dar, prin deducţie, se poate ajunge la concluzia că primele nume nu puteau fi decât cuvinte ale limbii comune, oamenii fiind desemnaţi prin indicarea unei particularităţi

[18] Alexandru Graur, *op. cit.*, p. 17.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

fizice sau, pornindu-se de la vreo întâmplare deosebită din viaţa lor, cam în felul cum se dau astăzi poreclele. Mai târziu, numele au început să fie legate de data naşterii, de pildă, „o fată e numită Venus sau Venera pentru că s-a născut într-o vineri”[19], de bucuria părinţilor la naşterea copilului sau de dorinţa lor de a-şi vedea copilul manifestându-se într-un anumit fel, demn de laudă.

Cei care s-au ocupat cu studiul antroponimiei au deosebit câteva perioade de evoluţie, care s-au succedat în istoria formării sistemului actual de denominaţie antroponimică. Astfel, Maria Cosniceanu, în lucrarea *Studiu asupra numelor de persoane*[20], deosebeşte cinci perioade, iar N. A. Constantinescu, în *Dicţionar onomastic românesc*[21], distinge patru faze, după cum urmează:

1) Prima este perioada daco-romană, care coincide cu epoca de formare a poporului şi a limbii române. În această perioadă circulau nume „ca cele menţionate în inscripţiile aflate în provinciile dunărene romanizate, precum şi nume de sfinţi, îndeosebi ale martirilor creştini din această regiune”[22]. Majoritatea numelor din această perioadă au ieşit treptat din uz, în curs de câteva secole, supravieţuind până în epoca izvoarelor scrise doar puţine nume de sfinţi şi de sărbători, care circulau, însă, şi ca nume de persoană. Exemple: *Barbu*, *Crăciun*, *Măria*, *Medru (Simedru)*, *Pietru (Simpetru)*. Dintre acestea, s-a păstrat în comuna noastră până azi numele de *Crăciun*, iar cu Sîmedru şi Sîmpetru sunt denumite sărbătorile calendaristice Sfântul Dumitru şi Sfântul Petru. Tot din această epocă pot proveni şi nume laice din cuvinte de origine tracă (*Brad*, *Bucur*, *Moş*, *Murg*) sau din limba latină, privind culoarea (*Albu*, *Căruntu*, *Neagra)*, rudenia sau cu alte motivaţii (*Corbu*, *Cucu*, *Lupu*, *Păun*, *Puiu*, *Ursu*). Dintre acestea, întâlnim astăzi în comuna Şaru Dornei numele *Negrea*, *Păun* şi *Ursu*.

2) A doua perioadă începe după aşezarea slavilor în Dacia, aproximativ prin secolul al VII-lea. În această fază, odată cu toponimia slavă, au intrat în limba română şi numeroase nume de persoane ca: *Bogdan*, *Bran*, *Cernea*, *Dobre*, *Dragu*, *Neagu*, *Radu*, *Vîlcu*, *Vlad*. Dintre acestea, întâlnim astăzi în comuna noastră doar pe *Radu*, care circulă, însă, nu ca nume de familie, ci ca prenume. Aşa cum afirmă Maria Cosniceanu, trebuie specificat aici că aceste nume slave n-au înlocuit cu totul numele de origine daco-romană, ci ele au circulat concomitent, acest lucru observându-se şi din faptul că în documentele secolelor XVII–XVIII nu se găsesc încă nume daco-romane.

---

[19] *Ibidem*, p. 17.

[20] Cf. Maria Cosniceanu, *Studiu asupra numelor de persoane*, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1973, p. 21.

[21] N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc* (în continuare se va cita DOR), Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963, p. X.

[22] *Ibidem*, p. X.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

3) A treia perioadă este dominată de influenţa cultă a ierarhiei ortodoxe de limbă slavă din satele române. Este o perioadă complexă, întrucât, alături de onomastica de formă greco-slavă impusă de Biserica Ortodoxă din cărţile de ritual slavon, „aşa-zisele nume biblice sau nume calendaristice, numite astfel după calendarele care încep să circule la începutul secolului al XIX-lea”[23], apar şi o sumedenie de derivate ale acestora, fie create de români, fie împrumutate de-a gata de la vecinii sârbi, bulgari, greci, albanezi, ucrainieni, unguri şi saşi. Maria Cosniceanu[24] citează o serie de astfel de nume, păstrate şi azi în limba noastră. Din ebraică au provenit numele: *Ana*, care înseamnă „belşug, fericire”; *Veniamin* – „feciorul iubit”; *Serafim* – „înflăcărat”; *Susana* – „nufăr”; din greacă: *Vasile* – „împărat”; *Sofia* – „înţelepciune”; *Ştefan* – „cunună”; *Victor* – „biruitor”. Dintre acestea, întâlnim la noi în comună, destul de rar, numele: *Ana*, *Serafim*, *Susana*, *Vasile*, *Ştefan*, *Victor*.

4) Perioada a patra este cea modernă, care se deschide cu seria de nume luate din istoria română, sub influenţa Şcolii Ardelene. Această serie este urmată „de un val de nume exotice, adus de modă în decursul epocii capitaliste, sub influenţa culturii apusene, după 1848, val care a sporit necontenit până la alterarea majorităţii numelor de botez ale burgheziei de la oraşe, extinzându-se, apoi, progresiv la satele supuse influenţei urbane”[25]. Tot în această perioadă, se constată o reluare, fără discernământ, a numelor istorice: *Decebal*, *Radu*, *Bogdan*, *Mircea*, *Dan* etc.

N. A. Constantinescu[26] clasifică numele de persoane româneşti în două grupe mari: creştine sau hagiografice (calendaristice – cărturăreşti) şi laice, în care intră: nume de creaţie populară, nume împrumutate de la vecini şi câteva luate din cărţi populare.

Nume de familie

Sistemul oficial de denominaţie personală din comuna Şaru Dornei are la bază următoarele formule: nume de botez + nume de familie + supranume. Este un sistem simplu, care a luat naştere din nevoia comunicării şi din nevoia individualizării, alcătuirea lui având în vedere scopuri strict sociale. Cercetând registrele de stare civilă din comună, am constatat că sistemul oficial de denominaţie din trecut era oarecum diferit de cel de astăzi. Astfel, un copil era înregistrat în felul următor: prenumele

[23] DOR, p. 10.
[24] Maria Cosniceanu, *op. cit.*, p. 24.
[25] DOR, p. IX.
[26] *Ibidem*, p. XLIII.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

copilului + prenumele tatălui + prenumele bunicului + numele de familie (+ supranumele). Probabil acest sistem se folosea pentru o mai bună identificare a indivizilor în actele stării civile, deoarece unii indivizi puteau fi confundaţi, având acelaşi prenume şi nume de familie identice. Citǎm mai jos câteva exemple de acest fel: *Ana Gheorghi Ioan Lostun*; *Ion Gheorghe Ion Păvălucă*; *Alexa Dumitru Mihăilă a Lupei*; *Ileana Nichita Vasile Niculiţă*.

Cu trecerea anilor, sistemul oficial de denominaţie se simplifică, apărând în registrele de stare civilă următoarele date: prenumele copilului + prenumele tatălui + numele de familie. Deci, elementul fundamental al sistemului oficial de denominaţie este numele de familie. În comuna Şaru Dornei, deşi există un număr mare de familii (1 429), numele de familie sunt mult mai puţine la număr, deoarece multe familii au acelaşi nume. Astfel, un număr întreg de 117 familii se numesc Lostun; 62 – Ţarcă; 61 – Buzilă; 47 – Danea; 45 – Iordache; 33 – Paţa. Aceste nume se transmit din tată în fiu, datorită sistemului oficial de denominaţie, care este acum consolidat, pus la punct printr-o evidenţă riguroasă şi fixă a populaţiei. Numele de familie ale sătenilor din comuna Şaru Dornei le-am putea încadra în următoarele categorii:

I. Nume de familie patronimice. Acestea sunt mai puţine la număr, în raport cu celelalte categorii, provenite din porecle şi supranume. În cadrul acestei categorii, întâlnim următoarele nume de familie: 1) Nume de familie provenite din nume de botez bărbăteşti fără sufix: *Chifu*, *Cristea*, *Filimon*, *Melinte*, *Miron*, *Andrei*, *Matei*, *Mihai*, *Gheorghe* etc.; 2) Nume de familie provenite din nume de botez bărbăteşti, derivate cu sufixe sau precedate de articolul genitival posesiv *a*: *Alexievici*, *Achirilei*, *Anichitei*, *Apetrei*, *Chiriluş*, *Chifan*, *Cozmaciuc*, *Danea*, *Grigoraş*, *Niculiţă*, *Pavelescu*, *Todoreanu*, *Chiforescu*, *Chiruţă*; 3) Nume de familie provenite din nume de botez femeieşti sau din hipocoristice şi diminutive feminine, unele formate cu articolul genitival posesiv *a*: *Aeleneu*, *Atudorei*, *Alupei*, *Anisiei*, *Aniţei*, *Apalaghiei*, *Acasandrei*, *Avîrvarei*, *Airinei*.

II. Nume de familie provenite din supranume. În cadrul acestei categorii deosebim: 1) Nume de familie care indică originea locală sau apartenenţa, derivate din termeni toponimici. Ele îşi pot avea sursa în: a) Numiri de localităţi şi de râuri: *Bârsanu*, *Bilboreanu*, *Corduneanu*, *Moldovanu*, *Olteanu*, *Ortoanu*, *Iacoban*, *Şipot*; 2) Nume de familie provenite de la numiri de popoare, etnice. Acestea nu arată totdeauna apartenenţa la poporul respectiv ci, de multe ori, numai ţara de unde a venit insul sau ascendentul[27]. Astfel de nume sunt puţine în comuna noastră: *Rusu*, *Rus*, *Neamţu*, *Ungureanu*; 3) Nume de familie ce provin de la termeni care circulau în vechea ierarhie socială, denumind anumite ranguri, titluri de noblețe, titluri religioase,

[27] *Ibidem*, p. XLVII.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

starea socială, funcţii, starea civilă şi vârsta: a) Titluri religioase: *Dascălu*, *Apopei*, *Popa*, *Dăscăliţa*; b) Starea socială ori starea civilă: *Ţăranu*, *Burlacu* etc.; 4) Nume de familie provenite din nume comune de ocupaţii. La origine au fost substantive comune şi se foloseau pentru identificarea indivizilor. Astfel, *Ion Rotaru* se deosebea de *Ion Croitoru* sau *Ion Notaru*: „În vremea când numele de familie nu erau prea fixe, iar meseriaşii erau destul de rari, s-au adăugat adesea la numele de botez numele meseriei, suficient pentru a se identifica persoana astfel denumită. Cu timpul, numele de meserie s-a moştenit ca nume de familie”[28]. Din momentul când numele a devenit o necesitate juridică, numirea îndeletnicirii a devenit un mijloc de formare a numelui. Acest lucru poate fi argumentat prin exemple din anul 1774[29], când apar la recenzare, alături de prenume, următoarele tipuri antroponimice: *butnar*, *baci*, *cojocar*, *croitor*, *diac*, *morar*, *olar*, *pioar*, *şălar*, *tărnicer*, *ţăran*, *văcar.* Acestea au evoluat în timp, luând forma actuală, deşi şi-au pierdut sensul iniţial şi azi un om numit *Olaru* sau *Croitoru* poate fi ţăran, medic, scriitor etc. În categoria aceasta se disting mai multe subcategorii: a) Nume ce indică ocupaţii ale vieţii rurale: *Văcaru*, *Baciu*, *Păcuraru*, *Ţăranu* etc. b) Nume referitoare la meserii, îndeletniciri concrete: *Olaru*, *Croitoru*, *Cojocaru*, *Moraru*, *Cojocăreanu*, *Feraru*, *Butnaru*, *Cimpoeşu.* Alte categorii trimit la ocupaţii referitoare la alimentaţie, la îndeletniciri locale, la producători sau mânuitori de instrumente muzicale. Nu întâlnim asemenea nume în zona anchetată de noi, prin care să exemplificăm; 5) Nume de familie ce au la bază porecle. Întâlnim următoarele categorii: a) Nume ce provin din numele unor părţi ale corpului omenesc: *Buzilă*, *Chiba*, *Gurău*, *Buzatu*; b) Nume ce provin din însuşiri morale sau fizice: *Albu*, *Negrea*, *Mîndrilă*, *Roşu*; c) Nume de familie provenite de la nume de plante, deci din apelative: *Cimbru*, *Cocean*, *Florea*, *Mustea*; d) Nume de familie provenite din numele unor animale sau păsări: *Bondar*, *Găinescu*, *Juncu*, *Furnică*, *Ursu*, *Ursuţ*, *Păun*, *Ţarcă*, *Vacaru*, *Fluture*, *Lostun* etc.; 6) Nume de familie provenite din nume străine, îndeosebi ucrainene sau ruseşti: *Ianovici*, *Popovici*, *Petrovici*, *Repciuc*, *Maximiuc*, *Buceaţchi*, *Bucevschi*, *Nemaciuc*, *Hreciuc*, *Cozmaciuc*.

În concluzie, se observă că o mare parte a numelor de familie din comuna Şaru Dornei provine din supranume care, cu timpul, s-au transformat în nume de familie oficiale. Devenind nume de familie, şi-au pierdut puternica lor funcţie afectivă şi astăzi nimeni nu le mai simte ca supranume, ci ca nume de familie obişnuite, care s-au statornicit şi se transmit urmaşilor din generaţie în generaţie.

[28] Alexandru Graur, *op. cit*., p. 94.
[29] Vezi Petru Ţăranu, *op. cit.*, p. 3.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Derivarea cu sufixe a numelor de familie

O mare parte a numelor de familie din comuna Şaru Dornei sunt derivate cu sufixe augmentative sau diminutivale. Ele au fost derivate de la substantive sau adjective care, devenind nume de familie, au început să fie utilizate des şi prin transmiterea lor la urmaşi şi-au pierdut valorile imprimate iniţial de sufixe. La fel s-a întâmplat şi cu numele create prin derivare de la alte nume sau prenume. În total, sunt 56 de sufixe care se folosesc la formarea numelor de familie, 8 dintre ele fiind specifice onomasticii. Numele de familie din comuna noastră se formează cu următoarele sufixe: *-eanu*, *-anu*: *Bilboreanu*, *Moldovanu*, *Olteanu*, *Odocheanu*, *Ţăranu*, *Ungureanu*, *Moroşanu*, *Corduneanu*, *Ortcanu*, *Rădăşanu*, *Todereanu*. Aceste sufixe indică, de regulă, apartenenţa sau originea locală[30]. Majoritatea derivatelor se formează de la numiri geografice: Bilbor, Moldova, Olt, Cordun etc.; *-escu*. Acest sufix este atestat în Moldova pe la începutul secolului al XV-lea. El arată originea, apartenenţa, descendenţa familială[31]: *Popescu*, *Candrescu*, *Pentelescu*, *Simionescu*, *Scărlătescu*, *Căinescu*, *Pavelescu*, *Chiforescu*; *-an*: *Cocîrdan*, *Iacoban*, *Bîrsan*, *Ruscan*, *Talpan*, *Cozan*, *Cocsan*; *-a*, *-ea*, *-lea.* Numele cu aceste sufixe s-au format de la cuvinte ce reprezintă metaforizarea celor mai variate noţiuni: *Mustea*, *Neagra*, *Mandea*, *Candrea*, *Anghelea*, *Ghiba*, *Sfîca*, *Silea*, *Carpea*, *Oanea*, *Şteorobelea*, *Cristea*, *Pintea*, *Stoica*; *-ache*, sufix neogrec de alintare[32], răspândit în Moldova în epoca fanariotă: *Iordache*, *Ursache*, *Isache*; *-ei*, sufix de origine slavă, format şi sub influenţa numelor calendaristice[33]: *Andrei*, *Matei*, *Bordei*, *Ciornei*, *Macarei*, *Doroftei*, *Macovei*; *-ar(u)*, *-er(u).* Derivă nume ce se dădeau persoanelor după meserie, cea mai mare parte fiind formate de la substantive comune: *Cojocaru*, *Feraru*, *Moraru*, *Olaru*, *Păcuraru*, *Vacaru*, *Croitoru*, *Butnaru*, *Şarândaru*, *Vieru*; *-ilă*, sufix de origine slavă, care indică posesorul unei calităţi prin excelenţă: *Buzilă*, *Mîndrilă*; *-iţa(-iţă)*. Acest sufix derivă forme hipocoristice de la prenume: *Niculiţă*, *Bădiliţă*, *Dăscăliţa*; *-ovici(-evici)*, sufix de origine slavă, patronimic: *Popovici*, *Petrovici*, *Alexevici*, *Ianovici*, *Sincovici*; *-uc*, *-ciuc*, sufix ucrainean, mai nou, pătruns în onomastica română din Bucovina sub regimul austriac[34]: *Onofriciuc*, *Maximiuc*, *Nemaciuc*, *Manciuc*, *Hreciuc*, *Hnatiuc*; *-aş*, sufix ce imprimă numelor un sens diminutival: *Dumitraş*, *Pînzăraş*, *Cutaş*, *Grigoraş*; *-ău*, *-eu*, sufixe cu sens augmentativ: *Bandalău*, *Gurău*,

[30] Cf. DOR, p. LVIII.
[31] *Ibidem*, p. XXXVI.
[32] *Ibidem*, p. LIV.
[33] *Ibidem*, p. LXV.
[34] *Ibidem*, p. LVI.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Buleu, *Harcău*, *Lucău*; *-ic*, *-ică*, *-ica*, sufixe de origine latină[35], care derivă forme hipocoristice de la prenume: *Gheorghică*, *Niculăică*; *-ca(-că)*: *Drancă*, *Bazarcă*, *Prelucă*; *-as(u)*, sufix de origine slavă: *Mareş*, *Cureş*, *Cimpoişu*; *-ulă*, sufix augmentativ cu valoare depreciativă: *Bandrabulă*. Pe lângă aceste nume formate cu sufixe se mai află o altă grupă, alcătuită cu forma invariabilă a articolului genitival (posesiv) *a*: *Aioanei*, *Aelenei*, *Atudorei*, *Acasandrei*, *Apopei*, *Avârvarei*.

Al. Cristureanu[36] arată că explicaţia răspândirii atât de numeroase a acestor nume în satele din nordul Moldovei ar putea fi faptul că, fiind regiuni muntoase, puţin favorabile culturilor agricole, bărbaţii erau ocupaţi cu pădurăritul, păstoritul, plugăritul şi astfel femeile căpătau în familie rol preponderent.

Derivarea cu sufixe a numelor de familie constituie unul dintre cele mai importante mijloace pentru îmbogăţirea tezaurului de nume. În acelaşi timp, aceste sufixe imprimă numelor de familie nuanţe variate. De exemplu, sufixele diminutivale deşteaptă în subiectul vorbitor sentimentul de simpatie, tandreţe, dragoste, iar augmentativele provoacă stări sufleteşti contrare, ca antipatie, dezgust, oroare.

Numele de botez

Pentru a discuta despre numele de botez din comuna Şaru Dornei, am căutat să cercetăm arhivele Consiliului Popular şi ale bisericii din satul Şaru Dornei, însă acestea au fost distruse în vremea Primului Război Mondial. La Consiliul Popular, cele mai vechi date sunt din anul 1896, iar în registrele bisericii (ale născuţilor, căsătoriţilor sau decedaţilor) am găsit date disparate. Din datele culese putem trage, totuşi, anumite concluzii cu privire la numele de botez folosite de locuitorii din această comună în ultima sută de ani şi chiar mai înainte. Astfel, cel mai vechi nume de botez găsit datează din anul 1817, acesta fiind numele biblic *Simion.* Alte nume de botez bărbăteşti găsite în aceste registre sunt: *Grigore* (1838), *Gheorghe* (1841), *Toader* (1842), *Vasile* (1846), *Irimia* (1848), *Dumitru* (1853), *Gavril* (1853), *Ion* (1853), I*lie* (1856), *Simion* (1857).

La numele de botez femeieşti, cele mai vechi găsite în aceste mitrice sunt: *Palaghia* (1840), *Dochiţa* (1848), *Iftimia* (1858), *Catrina* (1858), *Maria* (1862), *Elena* (1868), *Irina* (1872). Am observat, apoi, frecvenţa mare a anumitor nume bărbăteşti: *Ion*, *Gheorghe*, *Gavril*, *Dumitru*, *Constantin*, *Toader*, *Grigore*, *Neculai*, *Vasile*, *Petrea*,

[35] *Ibidem*, p. LX.

[36] Al. Cristureanu, *Nume de familie formate cu articolul genitival ,,a" în Valea Bistriţei (Bicaz)*, în SCSF, Fasc. 2, anul XIII, 1962, p. 212.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

precum şi a numelor de botez femeieşti: *Maria*, *Elena*, *Palaghia*, *Ioana*, *Paraschiva*, *Ana*, *Elisabeta*.

În urma analizei materialului antoponimic, destul de bogat şi variat, am desprins câteva criterii de alegere a numelor de botez. Astfel, am constatat că numele de botez se alegeau după trei criterii predominante: a) criteriul calendaristic; b) criteriul genealogic; c) criteriul estetic. Numele copilului este ales de ambii părinţi şi este o problemă de ordin subiectiv. Numele de botez se aleg după numele părinţilor, după numele sărbătorilor din calendar, după părinţi, după bunici sau alte rude, ca şi după numele frumoase auzite.

Până în anul 1940 sistemul antroponimic din comună este puternic influenţat de factorul religios. Astfel, în anul 1896 predominau nume ca: *Ioana* (5)[37], *Ileana* (5), *Dumitru* (4), *Maria* (3), *Ionu* (3); 1900 – *Haralambie* (5), *Maria* (5), *Ioana* (6), *Paraschiva* (5), *Petru* (3), *Gavril* (3); 1910 – *Maria* (5), *Vasile* (4), *Ioana* (3); 1920 – *Maria* (7), *Elena* (8), *Dumitru* (5); 1930 – *Ioan* (4), *Maria* (5), *Elena* (3); 1940 – *Mihai* (4), *Vasile* (4); 1950 – *Maria* (6), *Gheorghe* (2), *Elena* (2), *Mihai* (2); 1960 – *Mihai* (3), *Maria* (2), *Vasile* (2). În anul 1970 găsim menţionate doar numele *Vasile* (2) şi *Elena* (2), iar dintre celelalte enumerate mai sus, nu numai că nu se repetă, dar nu se înregistrează deloc.

Constatăm faptul că, începând cu anul 1940, se manifestă tendinţa de a nu mai alege prenumele după criteriul calendaristic, ci după părinţi sau după criteriul estetic, care s-a răspândit mult, mai ales în ultimele decenii, aşa cum arată cercetătoarea Sabina Teiuş: „Este vorba de înlocuirea, într-o măsură din ce în ce mai mare, a criteriului calendaristic şi a celui genealogic de alegere a prenumelor cu cel estetic, care oferă posibilitatea unei alegeri mai elastice a prenumelor, ducând astfel la împrospătarea fondului de prenume existent. De obicei, sunt considerate frumoase şi, implicit, preferate, împrumuturile recente din alte limbi, precum şi acele formaţii pe teren propriu, care aduc o notă modernă faţă de prenumele tradiţionale. De asemenea, unele prenume vechi, cum este cazul numelor istorice sau al unor prenume de formaţie românească, după o îndelungată absenţă din antroponimie, sunt din nou întrebuinţate. Astfel, în cel mai nou strat de prenume se pot deosebi câteva categorii: împrumuturi recente din limba latină, din limbile occidentale sau din cele slave, nume istorice, prenume de formaţie românească etc. La început, aceste prenume au fost adoptate, de obicei, de intelectuali. De la ei şi, în general, de la oraş, prenumele noi au trecut şi la meseriaşi, muncitori, ţărani”[38].

---

[37] Cifra din paranteză reprezintă frecvenţa numelui în anul respectiv.

[38] S. Teiuş, *Modernizarea sistemului de denominaţie cu prenume în Valea Bistriţei (Bicaz)*, în „Cercetări de lingvistică”, anul X, 1965, nr. 1, p. 179–180.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Revenind la numele din comuna noastră, putem arăta că ele s-au modernizat nu numai de la 1940 încoace. Încă de la 1900 încep să apară nume de botez noi, în comparaţie cu cele de până acum, mai ales femeieşti: *Eugenia* – de origine greacă[39]; *Victoria* – format de la substantivul masculin Victor, care vine din latinescul *victor* – „învingător”[40]; *Silvia*[41] – din latinescul *Silviu*, nume calendaristic catolic; Emilia[42] – din latinescul *Aemilia*.

În privinţa criteriilor după care sunt alese numele de botez, primul este acela al alegerii după sfântul sărbătorit în ziua naşterii sau în apropierea acestei zile (după criteriul calendaristic). Deci, un copil care poartă un nume hagiografic s-a născut chiar în ziua sărbătorii sfântului cu nume omonim sau cu o zi înainte ori după această dată. De exemplu: *Ion*, *Constantin*, *Dumitru*, *Elena*, *Maria*, *Gavril*, *Mihai*, *Ilie.* În trecut, majoritatea copiilor născuţi iarna primeau nume ca: *Ion*, *Ioana*, *Vasile*, *Grigore*, *Neculai*; cei născuţi vara: *Ilie*, *Maria*, *Pavel*, *Petru*, iar cei născuţi toamna: *Gavril*, *Mihai*, *Paraschiva*, *Dumitru*, după numele sfinţilor din calendar, care erau sărbătoriţi în aceste anotimpuri. Când noii născuţi erau de sex femeiesc, iar sfântul sărbătorit era de sex bărbătesc, li se dădeau corespondente feminine ale numelor hagiografice masculine: *Ioana*, *Georgeta*, *Vasilica*, *Mihaela*. Obiceiul de a da prenume după numele unor sărbători religioase (Florii, Paşte, Rusalii, Crăciun) nu a fost prea frecvent nici înainte, iar în prezent nu se practică deloc. Se mai păstrează doar câteva astăzi, dar ele sunt folosite ca nume de familie: *Crăciun*, *Pascu*, *Florea*. La fel, sunt rare numele de botez date după lunile anului sau a zilelor: *Augustin*, *Domnica*, *Iuliu*, *Iulia*.

Al doilea criteriu este cel genealogic – noii născuţi primeau nume ale părinţilor, bunicilor sau rudelor. Astfel, numele tatălui este dat deopotrivă fiului, dar şi fiicei, prin corespondentul feminin: *Mihai – Mihaela, Alexandru – Alexandrina, Ioan – Ioana, Emil – Emilia. Cel* mai adesea, însă, se folosesc numele de botez ale bunicilor, care se dau copiilor pentru a păstra vie memoria celor dispăruţi şi pentru a nu li se pierde numele. Uneori s-a recurs la înlocuirea variantei tradiţionale cu alta neologică. Astfel, dacă tatăl se numea *Gavril*, fiul devenea *Gabriel*; tatăl *Florea*, fiul *Florin*; tatăl *Mihai*, fiica *Mihaela*; mama *Maria*, fiica *Mariana*.

---

[39] Cf. Christian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică* (în continuare se va cita MEO), Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1975, p. 128.

[40] Cf. Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, p. 484.

[41] *Ibidem*, p. 415.

[42] Cf. MEO, p. 124.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Criteriul estetic apare uneori alături de criteriul genealogic, care se mai păstrează azi doar simbolic, în sensul că unii părinţi dau copiilor lor numele de botez ale bunicilor sau al lor personal, după ce le-au dat mai întâi un nume de botez modern. Am spus că numele vechi sunt păstrate simbolic, deoarece apar mai mult în acte şi nu sunt folosite în vorbirea obişnuită, copiii fiind chemaţi pe numele moderne. Exemple: *Gheorghe – Adrian*, *Vasile – Cristian*, *Elena – Mariana*, *Marcel – Constantin*, *Maria – Marcela*. Un alt procedeu de a păstra oarecum legătura cu familia este derivarea numelor de la cele ale părinţilor sau bunicilor. Astfel, de la *Gheorghe* se obţine *Georgeta*; *Aurora – Rora*; *Florea – Florentin*; *Nicolae – Nicoleta*; *Petrea – Petronela*; *Marin – Marinela*; *Toader – Dorel*, *Dorina.*

Astăzi, majoritatea părinţilor dau copiilor lor prenume moderne, rar folosite sau chiar nefolosite până acum în comună sau în împrejurimi. Părinţii tineri consideră că prenumele noi sunt mai frumoase, mai expresive, aceasta poate şi datorită tendinţei de azi spre înnoire în toate domeniile vieţii sociale. Astfel, nume ca *Sofronia*, *Palaghia*, *Iftimia*, *Toader*, *Elisabeta* nu mai apar azi deloc. În schimb, apar nume moderne ca: *Luminiţa*, *Lăcrămioara*, *Larisa*, *Carmen*, *Cristina*, *Sorin*, *Doina*, *Liliana*, *Brânduşa*, *Oltea*, *Daniela*, *Doru*, *Cristian*, *Cătălin*.

Criteriul estetic ia proporţii astăzi şi tinde să înlocuiască celelalte criterii de alegere a prenumelor. Acest lucru se datorează, în bună parte, pătrunderii civilizaţiei la sate şi anume pătrunderii cinematografului, aparatelor de radio şi televizoarelor, deci culturalizării. Moda apare în toate domeniile vieţii satului: în noile construcţii, în îmbrăcăminte, în grai. Astfel, şi în domeniul sistemului de denominaţie se simte noul şi sunt considerate nume frumoase numele de botez, care aduc o notă modernă faţă de prenumele tradiţionale.

Interesant este faptul că se observă o reluare a unor prenume vechi, cum sunt cele istorice, care, după o lungă absenţă din antroponimie, sunt din nou introduse în uz. Astfel, întâlnim nume precum: *Dragoş*, *Tudor*, *Ştefan*, *Radu*, *Dan* etc.

Procesul de modernizare a sistemului prenumelor româneşti are trei surse principale: a) prenume de origine latină; b) prenume de provenienţă occidentală, romanică, germană şi rusă; c) prenume de provenienţă cultă românească.

În urma analizei materialului antroponimic am constatat că un loc foarte însemnat în cadrul prenumelor moderne îl ocupă împrumuturile din alte limbi[43]. Menţionăm că nu se poate face totdeauna o delimitare precisă a originii unui prenume. Uneori, citeriului estetic i se suprapune cel calendaristic, ceea ce duce la apariţia unor

[43] Pentru stabilirea originii prenumelor am folosit următoarele lucrări: N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963; Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983; Christian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1975.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

prenume care pot fi considerate împrumuturi din alte limbi, dar şi nume hagiografice, deci cu etimologie multiplă.

a) Din categoria împrumuturilor, cele mai numeroase şi mai frecvente în prenume comuna noastră sunt cele de origine latină. Iată câteva exemple: *Adrian* (lat. *Hadrianus*), *Aurel* (lat. *Aurelius*), *Aurelia* (lat. *Aurelia*), *Aurora* (lat. *Aurora*), *Cristina* (lat. *Christina*), *Cornel* (lat. *Cornélius*), *Cornelia* (lat. *Cornelia*), *Emil* (lat. *Aemilius*), *Emilia* (lat. *Aemilia*), *Felicia* (lat. *Felicia*), *Iuliu*, *Iulian* (lat. *Iúlius*), *Iulia*, *Iuliana* (lat. *Iúlia*), *Laurenţiu* (lat. *Laurentius*), *Laurenţia* (lat. *Laurenţia*), *Liviu* (lat. *Lívius*), *Livia* (lat. *Lívia*), *Lucia* (lat. *Lúcia*), *Margareta* (lat. *Margarita* – perlă), *Ovidiu* (lat. *Ovidius*), *Silviu* (lat. *Silvius*), T*iberiu* (lat. *Tibériu*), *Valentin* (lat. *Valentínus*), *Valeria* (lat. *Valéria*), *Virgil* (lat. *Vergílius*), *Victor* (lat. *victor* – biruitor).

b) Prenume de provenienţă cultă occidentală (romanică, germanică, italiană) sau estică: – din franceză: *Mirela*, *Aneta*, *Simona*; – din italiană: *Angela*, *Florentin*, *Florentina*, *Laura*; – din germană (şi din limbile romanice prin intermediul germanei): *Adela*, *Elvira*, *Genoveva*, *Otilia*; – din rusă: *Olga*, *Larisa*, *Tamara.*

c) Prenumele de origine cultă românească sunt foarte multe la noi în ultimii ani. Ele provin din mai multe surse: – din literatura naţională românească: *Gelu*, *Zamfira*, *Cătălin*, *Cătalina*; – din istoria naţională a românilor: *Dan*, *Dragoş*, *Mircea*, *Radu*, *Tudor*, *Bogdan*; – derivate hipocorostice ale numelor vechi sau moderne. O serie dintre ele tind să devină nume independente, ceea ce demonstrează sporirea afectivităţii oamenilor în prezent, în raport cu trecutul. Iată câteva dintre eacestea: *Cristinel*, *Dorel*, *Dorica*, *Dorin*, *Dorina*, *Oltiţa*, *Georgeta*, *Marinela*, *Milioara*, *Minorica*, *Nicoleta*, *Ilenuţa*, *Viorica*, *Fănica*, *Jenel*; – prenume formate din apelative româneşti, inspirate din domeniul florei: *Brânduşa*, *Camelia*, *Viorica* sau alte domenii: *Doina*, *Luminiţa*, *Codrin*; – prenume folosite în limbajul familiar, de obicei hipocoristice: *Coca*, *Cocuţa*, *Cuţa*, *Puşa*, *Păpuşa*, *Puiu*, *Tuţu* şi *Tucu*;– nume supuse etimologiei populare: *Aurel*, *Aurelia*, *Aurica* (de la aur), *Stela* (de la stea), *Sorin* (de la soare).

Aceste nume alese de părinţii de azi, influenţaţi de numele noi auzite sau preluate din cărţi, ziare, reviste, radio şi televiziune sunt aproape generale. Totuşi, găsim, pe ici pe colo, nume ca: *Elena*, *Neculai*, *Iosif*, *Haralambie*, *Constantin*, *Petru*, *Vasile*, *Gheorghe*, *Ilie*, *Mihai*, *Ion*.

O categorie numeroasă o formează hipocoristicele şi diminutivele, care se obţin prin derivarea cu sufixe diminutivale a prenumelor sau prin prelungirea lor: „Formele reduse ale numelor de persoane sunt cunoscute în lingvistică sub denumirea de hipocoristice”. Acestea erau folosite în familie, în opoziţie cu numele complet, solemn şi oficial, căpătând „o coloratură mângâietoare”. O tendinţă în aparenţă opusă, dar cu

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

unele efecte similare, este aceea de a forma diminutive de la numele de persoane. Este opusă, deoarece nu e vorba de scurtarea, ci de lungirea sunetelor[44].

N. A. Constantinescu, în studiul introductiv al lucrării sale, aminteşte trei sisteme de modificare a numelor şi anume „prin amplificarea cu sufixe, prin îmbinare cu alte nume, prin scurtare”[45].

Din materialul cules pe teren, observăm o mare bogăţie şi varietate a acestor forme diminutivale, care, folosite permanent în familie şi în colectiv, apar tot mai des în certificatele de naştere din ultimul timp. Iată câteva dintre diminutivele derivate din antroponimia comunei noastre, cu ajutorul sufixelor: a) masculine: *-ică – Costică*, *Georgică*, *Ionică*, *Petrică*, *Vasilică*; *-iţă – Mihăiţă*, *Gheorghiţă*, *Toderiţă*; *-el – Aurel*, *Ionel*, *Sorinel*, *Cristinel*, *Costel*; *-uţ(ă) – Iliuţă*, *Dănuţ*, *Doruţ*, *Codruţ*; *-ucu – Răducu*, *Sănducu*, *Laurenţucu*; *-uş – Corneluş*; *-ucă – Iliucă*, *Păvălucă*; *-iş,-işor – Petrişor*, *Puişor*; *-ic*, *-uţă – Costicuţă*; b) feminine: *-eta – Aneta*, *Georgeta*, *Nicoleta* etc.; *-ica – Aurica*, *Angelica*, *Dorica*, *Florica*, *Vasilica*; *-iţa – Aniţa*, *Dochiţa*, *Mariţa*, *Oltiţa*, *Voichiţa*, *Luminiţa*; *-ina – Niculina*, *Valentina*, *Iosefina*, *Dorina*; *-oara – Lăcrămioara*, *Mărioara*, *Milioara*, *Mioara*; *-uţa – Ilenuţa*, *Anuţa*, *Măriuţa*, *Vioricuţa*, *Danieluţa*; *-ic*, *-ica – Maricica*, *Floricica*; *-iş*, *-oara – Anişoara*.

Deşi am tratat împreună diminutivele şi hipocorosticele se impune, totuşi, o diferenţiere a lor, pentru a nu fi confundate. „Este necesar, totuşi, să fie despărţite, măcar teoretic. Diminutivele nu servesc totdeauna pentru mângâiere, ele pot exprima şi alte sentimente, bunăoară dispreţul. Diminutivele se formează în primul rând de la substantive comune, pe când hipocoristicele numai de la nume de persoană, dar deosebirea cea mai importantă rămâne cea de formaţie: hipocoristicele se formează prin scurtare, iar diminutivele prin lungire. La diminutive nu este suficient să apară clar sufixul, trebuie ca şi tema să fie recunoscută”[46]. Hipocorosticele sunt date persoanelor din copilărie, apoi ele se moştenesc, transmiţându-se din generaţie în generaţie. Un număr sporit de hipocoristice au prenumele cu o frecvenţă mare, care sunt în general cunoscute şi mai vechi. Hipocoristicele se formează, deci, prin două modalităţi: prin prescurtare şi prin amplificare. Aceste două modalităţi de formare a hipocoristicelor au loc concomitent: *Alexandru – Sandu – Săndel*; *Elena – Lena – Lenuţa*; *Vasile – Lică – Vasilică*; *Constantin – Tinu – Costel*; *Emilia – Mili – Milica*; *Ion – Ionel – Ionuţ*; *Gheorghe – Ghiţă – Gheorghiţă*. Uneori întâlnim hipocoristice copiate după limbile apusene precum *Gigi*, *Lili*, *Jeni*, *Neli*, *Lenţa* sau care nu au nicio legătură fonetică cu numele oficial: *Coca*, *Cocuţa*, *Puşa*, *Puiu*, *Tuţu*.

---

[44] Alexandru Graur, *op. cit.*, p. 57.
[45] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 38.
[46] Alexandru Graur, *op. cit.*, p. 57.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

În concluzie, formele diminutivale şi hipocoristicele sunt proprii în vorbirea adulţilor adresate copiilor, având un bogat conţinut afectiv. Multe dintre ele au devenit prenume de sine stătătoare în sistemul de denominaţie oficial.

Porecle şi supranume

Un loc important în sistemul de denominaţie din comuna noastră îl ocupă poreclele şi supranumele folosite, de regulă, cu intenţie ironică, în funcţie de defectele şi năravurile celui vizat în anumite împrejurări din viaţa sa, rămase în memoria sătenilor.

Înainte de a discuta despre porecle şi supranume, se cuvine să precizăm că în lucrările de specialitate sunt folosiţi când ambii termeni, când numai cel de supranume. Desigur, aceste două noţiuni sunt diferite, ceea ce reiese din următoarele definţii oferite de dicţionare: – „poréclă, porecle, s. f. 1. Supranume dat, de obicei în bătaie de joc, unei persoane, mai ales în legătură cu o trăsătură caracteristică a aspectului său exterior, a psihicului sau a activităţii sale”[47]; – „supranúme, supranume, s. n. Nume adăugat la numele propriu al unei persoane, în semn de cinste sau pentru a o distinge printr-o caracteristică sau printr-o circumstanţă de altă persoană cu acelaşi nume”[48].

Al. Graur afirmă că „în ultimul timp se face deosebire între porecle şi supranume, păstrându-se termenul de poreclă pentru denumirile folosite ocazional, pentru celelalte urmând să se folosească cel de supranume”[49]. La rândul său, A. Candrea arăta că „„dacă porecla dată cuiva de către o persoană este repetată şi de alţii la adresa aceleiaşi persoane, ea devine supranume”[50]. Al. Graur, comentând spusele lui A. Candrea, ajunge la concluzia că un asemenea criteriu nu poate servi la nimic şi, „în general, distincţia e neinteresantă”. De multe ori cei vizaţi au schimbat, cu voia sau fără voia lor, „porecla în prenume” şi au lăsat-o urmaşilor ca nume de familie, chiar când era vorba de un defect fizic pe care urmaşii nu-l aveau”[51]. D. Loşonţi arată că poreclele şi supranumele se deosebesc prin conţinutul lor semantic: „Prin supranume înţelegem calificativul care are un rol exclusiv antroponimic, de a identifica o persoană într-o anumită colectivitate. El este lipit de valoarea afectivă, deci nu este supărător sau jignitor. În grai nu există un termen pentru această noţiune. Prin porecle

[47] DEX, p. 723.
[48] DEX, p. 915.
[49] Alexandru Graur, *Nume de persoane*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965, p. 70.
[50] Apud Alexandru Graur, *op. cit.*, 1965, p. 70.
[51] Alexandru Graur, *op. cit.*, p. 70.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

înţelegem acele calificative care au un conţinut afectiv. Ele se dau incidental, în diferite momente ale vieţii indivizilor, cu scopul de a ironiza, de a batjocori anumite defecte fizice, morale, felul de a vorbi etc. De aceea sunt supărătoare sau chiar jignitoare. Conţinutul lor afectiv le explică în primul rând rapida răspândire, marea circulaţie şi trăinicie. Ele nu se nasc dintr-o necesitate antroponimică, dar, după ce se generalizează, îndeplinesc un asemenea rol, individualizează persoanele care le poartă”[52].

Acest procedeu de a da porecle este cunoscut încă din antichitate. Se obişnuia ca un individ să fie desemnat nu numai prin numele de botez şi prin numele de familie, ci şi printr-un cuvânt care se referea la o particularitate a sa. După părerea altor lingvişti, reiese clar că un criteriu de bază, care totuşi separă poreclele de supranume, este caracterul afectiv al primelor şi lipsa acestuia în categoria supranumelor. Cu toate încercările de a le diferenţia, se ajunge la concluzia că ambele au rolul de a identifica persoanele, de a le individualiza, chiar dacă ele sunt individualizate deja prin nume de familie. Un astfel de exemplu îl constituie în comuna noastră familiile care se numesc *Lostun*. Fiind multe familii cu acest nume (117), o bună parte are porecle diferite, pentru a se şti despre care Lostun e vorba. Faţă de o identificare patronimică precum *Ion Lostun al lui Costan*, este evident că celelalte sunt porecle: *Ion Lostun – Jîdanu*; *Ion Lostun – Izmană*; *Ion Lostun – Blajinu*; *Ion Lostun – Ţapu*; *Ion Lostun – Jonea*; *Ion Lostun – Cucu.*

Desigur, poreclele sunt socotite, mai ales percepute de majoritatea localnicilor jignitoare, pline de ironie şi nu se folosesc de faţă cu cei vizaţi. Unele, însă, s-au încetăţenit atât de bine, încât oamenii din sat le folosesc obişnuit în locul numelor. Astfel, nimeni nu mai vorbeşte de *Ion Lostun*, de *Gheorghe Lostun*, de *Niculai Lostun*, ci de *Ion Izmană*, *Gheorghe Izmană*, *Niculai Izmană*. Chiar cei în cauză s-au obişnuit cu porecla şi nu se mai supără când cineva li se adresează aşa. De cele mai multe ori, unele porecle primite de indivizi se menţin tot timpul vieţii şi sunt moştenite de urmaşi, devenind uzuale prin întrebuinţare curentă. Altele, folosite des, îşi pierd substratul afectiv, se banalizează şi nu mai sunt simţite ca jignitore. O altă situaţie ce trebuie menţionată cu privire la porecle, este aceea că unele sunt foarte vechi şi locuitorii de azi nu mai cunosc motivul pentru care au fost primite.

Poreclele de pe teritoriul satului nostru se pot grupa în două mari categorii: 1) porecle individuale; 2) porecle de grup.

1) Porecle individuale: *Bambói* – „Este poreclit aşa, deoarece seamănă cu un cântăreţ din sat, depreciat de mulţime”; *Bîrbóc* – „Se comportă urât, prost crescut”; *Blajinu* – „Este un om moale, blând, blajin în aparenţă”; *Bolocan* – „Străbunicul familiei s-a numit Bolocan”; *Botoása* – „Stă toată vremea posomorâtă, botoasă”;

[52] D. Loşonţi, *Sistemul popular de denominaţie personal din Bontida, Cluj*, în „Cercetări de lingvistică”, anul, XIV, 1969, p. 116–117.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Bulbác – „Are ochii bulbucaţi”; *Bundúc* – „Avea faţa rotundă, era bondoc”; *Buleándră* – „Umblă îmbrăcat urât, cu haine vechi”; *Buzátu* – „Are buze mari, răsfrânte”; *Buzáta* – „Are buze mari, răsfânte; *Capác* – „Are vârful capului plat, în loc să fie oval”; *Cápră* – „Merge săltat şi sare ca o capră”; *Căúş* – „A avut un străbunic care a venit din Ardeal, cu căuşe de vânzare”; *Cârcál* – „Om foarte zgârcit”; *Ciocóiu* – „Se purta ca boierul, deşi era sărac”; *Cocostârc* – „Este foarte înalt de statură”; *Colibă* – „Umblă după cerşit, este rău îmbrăcat şi locuieşte într-o colibă”; *Costán* – „A avut un strămoş care s-a numit aşa”; *Cotină* – „Umblă asemena unui câine flămând”; *Cotárlă* – „Umblă fără rost prin sat, ca un câine fără stăpân”; *Covrig* – „Foarte, foarte zgârcit”; *Crampón* – „Se ţine scai de om, nu poate scăpa omul de el”; *Cúcu* – „Trăieşte singur cuc, izolat”; *Cujbáuca* – „A primit porecla de la tatăl ei, poreclit Cujbău. El avea stână şi folosea cujba (o prăjină mobilă la capătul căreia era fixat ceaunul de mămăligă deasupra focului)”; *Debúlă* – „Om nespălat, neîngrijit”; *Fafúla* – „Vorbeşte pe nas, fornăit”; *Feşalău* – „Dădea lâna la feşalău (o unealtă cu care se scarmănă lâna)”; *Farmúş* – „Nepriceput, prost, naiv”; *Geándră* – „Mânca mult magiun de prune, numit popular geandră”; *Ghéchi Patarlică* – „Vorbea rău şi pronunţa aşa «zece păsărele»”; *Gónciu* – „Om arţăgos, invidios, răutăcios”; *Guşátu* – „Are guşă”; *Gurău* – „Are gură mare şi stă cu ea căscată”; *Halangău* – „Este foarte înalt şi are picioare lungi”; *Háplea* – „Este prost, aiurit, nepriceput”; *Hólbea* – „Este foarte holbat”; *Hlépu* – „Mare de statură”; *Jîdánu* – „Un strămoş al acestei familii făcea comerţ cu un evreu; zgârcit, comerciant”; *Jónea* – „Străbunica lor a trăit cu un om străin, de la câmp, numit Jonea”; *Izmánă* – „Străbunica lor a trăit cu un om din Maramureş, care purta izmene largi”; *Laptău* – „Strămoşul lor era poreclit aşa, deoarece lucra la pădure şi-şi lua lapte mult de băut; după ce bea laptele îi rămânea pe mustăţi”; *Minciúnă* – „Era foarte mincinos”; *Micea* – „Bleg, nepriceput, mucos”; *Mocolici* – „Merge încet, mocăit”; *Paramón* – „Locuitor al satului Şaru Bucovinei”; *Piceátă* – „A cerut la primărie să li se pună o ştampilă pe un act şi a pronunţat aşa cuvântul «pecete»”; *Pórcu* – „Lacom, băgăcios, zgârcit”; *Prispă* – „Stătea toată ziua degeaba pe prispa din faţa casei”; *Prostíncă* – „Este foarte încăpăţânat până la prostie”; *Răţói* – „Merge încet şi legănat”; *Róibu* – „Om cu faţa roşcată şi părul blond”; *Scafáriu* – „Făcea scafe de lemn”; *Scafírcea* – „Este un om de nimic, neputincios”; *Stupúş* – „Era împuşcat în obraz şi şi-a astupat rana cu un dop de ceară, numit stupuş”; *Ştepalău* – „Merge neatent, nu se uită pe unde calcă, neîngrijit”; *Tarabéla* – „Vorbeşte mult şi fără rost, bate din gură”; *Teleáp* – „Avea opincile rupte şi clămpăneau după el”; *Teflocósu* – „Neîngrijit, prost îmbrăcat”; *Túrcu* – „Au avut un strămoş turc”; *Ţápu* – „Merge cu capul pe sus, ţanţoş ca un ţap”; *Ţîgánu* – „Om negricios; vorbeşte şi se poartă ca un ţigan; râde de alţi

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

oameni"; *Ulică* – „Au avut un strămoş cu acest nume"; *Zăvód* – „Om arţăgos, beţiv, scandalos"; *Zipci* – „Oameni mici de statură";

2) Porecle de grup: *Barabulári* – „Oameni care consumă mulţi cartofi; în special locuitorii satului Dorna Arin sunt numiţi aşa"; *Cápre* – „Sunt porecliţi aşa în special membrii familiilor Iordache, care merg săltat şi sar ca nişte capre"; *Cúci* – „Familii care au casele aşezate departe de sat; trăiesc izolaţi şi singuri ca şi cucii"; *Feşalăi* – „Familii care se ocupau cu feşăluitul lânii, având feşalăi (unelte de scărmănat lână)"; *Hobicáni* – „Grup de oameni mici de statură"; *Ouári* – „Oameni ce obişnuiesc să mânânce multe ouă (poreclă colectivă a locuitorilor din comuna Şaru Dornei)"; *Véchi* – „Ţin sărbătorile religioase pe stil vechi"; *Ţopârláni* – „Îmbogăţiţi prin mijloace necinstite, nu ştiu să se comporte"; *Paramóni* – „Locuitori ai satului Şaru Dornei, care a aparţinut de Imperiul Austro-Ungar"; *Jonéri* – „Au avut un strămoş, numit Jonea"; *Ismanári* – „Au avut o străbunică ce a trăit cu un om din Maramureş, care purta izmene largi".

În afară de clasificarea în porecle individuale şi porecle de grup, putem clasifica poreclele şi după alte criterii, cum ar fi: 1) Porecle care se referă la diferite particularităţi fizice: *Buzatu*, *Buzata*, *Bulbac*, *Bunduc*, *Capac*, *Cocostârc*, *Gurău*, *Holbea*; 2) Porecle care se referă la particularităţi psihice, trăsături de caracter, obiceiuri sau deprinderi: *Blajinu*, *Buleandră*, *Cârcel*, *Ciocoiu*, *Colibă*, *Cotină*, *Covrig*, *Crampon*, *Dabulă*, *Farmuş*, *Conciu*, *Haplea*, *Minciună*, *Mocolit*, *Prostincă*; 3) Porecle care indică defecte de pronunţare, ticuri verbale, cuvinte neobişnuite în grai: *Fafula*, *Ghechi Patarlică*, *Tarabela*; 4) Porecle care provin de la numele animalelor: *Capră*, *Cocostârc*, *Cucu*, *Porcu*, *Răţoi*, *Ţapu*; 5) Porecle care provin de la ocupaţiile indivizilor, obiceiuri casnice: *Scafariu*, *Feşalău*; 6) Porecle provenite de la rude, nume de familie: *Bolocan*, *Costan*, *Jonea*, *Ujîcă*; 7) Porecle provenite de la un apelativ: *Capac*, *Capră*, *Căuş*, *Cîrcel*, *Ciocoiu*, *Cocostârc*, *Colibă*, *Covrig*, *Crampon*, *Cucu*, *Cujbauşu*, *Minciună*, *Izmană*, *Stupuş*; 8) Porecle provenite dintr-un adjectiv: *Blajînu*, *Buzata*, *Guşatu*, *Roibu*.

Din punct de vedere morfologic putem arăta că unele porecle au formă de singular (*Cucu*, *Tarabela*, *Porcu*, *Feşalău*), iar altele au forme de plural (*Cuci*, *Izmanari*, *Hobicani*, *Ţopârlani*). O parte dintre ele sunt formate cu ajutorul sufixelor –*ău*: *Lăptău*, *Gurău*, *Feşalău*, *Ştepalău*, *Halangău*; *–ari*: *Barabulari*, *Ouari*, *Izmanari*; –*ani*: *Hobicani*, *Ţopârlani*.

Supranumele sunt în număr mic în zona anchetată de noi. D. Loşonţi[53] le clasifică în supranume individuale şi supranume colective. Ca şi la porecle, noi am numit supranumele colective mai degrabă de grup, pentru că se referă la grupuri de

[53] D. Loşonţi, *op. cit.*, p. 117.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

oameni, mai ales rude, care au acelaşi nume: *Andrieni*, *Costani*, *Bocani*, *Dăneşti*, *Iordăceni*, *Olteni*, *Sfîcani*. Colective pot fi doar cele care se referă la populaţia unui sat întreg: *Şăreni* (locuitorii satului Şaru Dornei), *Bucovineni* (locuitorii satului Şaru Bucovinei), *Negreni* (locuitorii satului Neagra Şarului), *Plăieni* (locuitorii satului Plaiul Şarului).

În concluzie, poreclele şi supranumele sunt cuvinte atribuite oamenilor în diferite perioade ale vieţii lor, după o calitate sau un defect. Ele ţin locul prenumelor şi numelor de familie. Prenumele şi numele de familie ce se întrebuinţează în documente oficiale sunt onorabile, pe când poreclele şi supranumele se întrebuinţează atunci când nu există respect pentru o anumită persoană, sunt jignitoare şi ironizează defectele fizice sau morale ale oamenilor. Desigur, nu toate sunt în acelaşi grad ironice. Există aici o gradaţie: de la atitudinea ironică sau numai uşor glumeaţă, la atitudinea satirică ori chiar dispreţuitoare. În porecle şi supranume intră cele mai diferite cuvinte şi îmbinări de cuvinte: „Astfel, poreclele se creează şi se îmbogăţesc pe baza lexicului limbii respective, din cuvinte comune. Cuvintele care stau la baza poreclelor sunt, în general, cuvinte din fondul uzual al vocabularului graiului respectiv şi de aceea ele diferă de la sat la sat, de la o ocupaţie la alta”[54] .

Spiritul caustic şi răutăcios al omului este veşnic în căutarea defectelor celor mai caracteristice ale semnului său, pe care le satirizează folosind o formă cât mai expresivă şi mai usturătoare. Locuitorii din comună au talent de a improviza strigături, care scot în evidenţă ironia şi simţul lor fin de observaţie. Caracterul afectiv al poreclelor demonstrează, în acelaşi, timp, sensibilitatea sufletească şi fineţea de spirit a locuitorilor, iar varietatea lor ilustrează vioiciunea spirituală a celor ce le-au creat. Poreclele apar, de regulă, în rândul adulţilor, dar şi în rândul copiilor care sunt elevi. Acum avem posibilitatea să le demonstrăm copiilor că poreclele sunt asemenea strigăturilor, care satirizează anumite defecte ale oamenilor. Trebuie, în acest sens, să fie înlăturată mentalitatea moştenită de la părinţi, conform căreia orice poreclă este jignitoare. Copiii folosesc poreclele doar atunci când se ceartă, pentru a se răzbuna. De aceea, profesorul trebuie să le demonstreze că nu întotdeauna poreclele au un caracter jignitor, ci uneori pot contribui la îndreptarea anumitor defecte.

Treceri de la o clasă la alta

[54] O. Vinţeler, *Porecle din satul Căptălan*, în „Cercetări de lingvistică”, anul IX, 1964, p. 1.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)

Am discutat până acum despre numele de familie, numele de botez, porecle şi supranume. Aceste trei clase nu sunt fixe şi deseori întâlnim interferenţe, în sensul că unele nume de familie sunt folosite ca nume de botez şi invers, sau unele nume de familie sunt la origine porecle şi supranume. Astfel de exemple sunt: *Andrei*, *Matei*, *Mihai*, *Floarea*, *Gheorghe*, *Crăciun*, pe care le întâlnim folosite şi ca nume de familie şi ca nume de botez, încât uneori se ajunge la nume ca *Gheorghe Gheorghe*, cum este numit un cetăţean din satul Şaru Dornei. Alte exemple sunt cele care ilustrează existenţa unor nume de familie provenite din porecle: *Ţarcă*, *Bordei*, *Ursu*, *Vîntu*, *Gurău*, *Găină*, *Găinescu* etc.

BDD-A32849 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:01:25 UTC)